

Чернявська Л.,
мол. наук. співроб., НЮБ НБУВ

В УКРАЇНІ ПРИЙНЯТО ЗАКОН ЩОДО ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТМ ІНОЗЕМЦЯМИ ТА ОСОБАМИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА У ЗСУ

Опубліковано: Чернявська Л. В Україні прийнято Закон щодо порядку проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у ЗСУ // Громадська думка про правотворення. 2023. № 2.

12 січня Верховна Рада України прийняла у другому читанні і в цілому законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях» (реєстр. № 8098).

Цей Закон спрямовано на забезпечення правової визначеності стосовно порядку проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства в усіх без винятку утворених відповідно до законів України військових формуваннях. З цією метою пропонується внести відповідні зміни до законів України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про Національну гвардію України».

Водночас Міністерство внутрішніх справ України буде визначати переліки посад, які не можуть бути заміщені іноземцями чи особами без громадянства та військових частин, в яких не можуть проходити службу іноземці чи особи без громадянства.

Як відомо, протягом 2016–2021 рр. були внесені комплексні зміни до законів України «Про імміграцію», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про військовий обов'язок і військову службу», що дозволяли добровольцям-іноземцям підписувати контракти та вступати на добровільну службу за контрактом у Збройних силах України та Національній гвардії України.

Однак, як пояснили народні депутати України Я. Железняк та О. Гончаренко, вони стосувалися лише тих підрозділів, які підпорядковуються ЗСУ і не включали підрозділи, що утворились при Нацгвардії України. Саме таким підрозділом і є полк «Азов», в якому служить багато іноземних громадян. У зв'язку з чим військовослужбовці-іноземні громадяни, які проходять службу, зокрема, у полку «Азов», були позбавлені можливості перебувати легально на території України та в майбутньому не могли отримати українське громадянство.

Тож відтепер військові, які проходять службу у підрозділах, що утворилися при Нацгвардії України, мають підпадати під квоту імміграції, встановлену Кабінетом Міністрів України.

Як зазначила народний депутат України І. Борзова, прийнятий Закон є дуже важливим у відновленні справедливості щодо добровольців-захисників України. Вона нагадала, що нині нашу Батьківщину боронять багато іноземців з Білорусі, Грузії, Росії. І в разі повернення додому росіян і білорусів, які воюють за Україну, чекають реальні тюремні терміни та навіть смертна кара.

Ініціаторка законопроекту, народний депутат О. Устінова пояснила, що завдяки Закону, зокрема:

- люди, які уклали контракт з Нацгвардією, зможуть легально перебувати в Україні на час контракту;

- люди, які прослужили в Нацгвардії три роки або більше, отримують дозвіл на імміграцію і можуть законно залишитися і жити в Україні;

- люди, які дістали поранення чи травми, виконуючи свої обов'язки, і не можуть продовжувати службу, мають право отримати дозвіл на імміграцію незалежно від тривалості служби;

- спрощується процедура подання на українське громадянство, отримання дозволу на імміграцію для іноземних військовослужбовців Нацгвардії та процедура вступу на службу;

- зарплати іноземців з Нацгвардії прирівнюються до зарплат українців, які служать у цьому ж формуванні.

Досвід залучення іноземців до війська не є чимось унікальним. Міжнародна ліберально-демократична практика визнає, з одного боку, право дієздатної особи на службу за контрактом у легальних військових формуваннях поза межами держави, а з іншого – можливість найму іноземних громадян на контрактній основі для військової служби в національних збройних силах. За таким принципом, зокрема, сформовані Французький іноземний легіон, підрозділи гуркхів у британській армії, підрозділи швейцарських гвардійців Ватикану тощо.

Залучення іноземців на військову службу вже давно користується популярністю з тієї простої причини, що арміям завжди потрібно більше військових. Згідно з дослідженням Е. Грасмедер, опублікованим у журналі *International Security*, у період з 1815 по 2020 р. близько 91 держави мали у своїх лавах іноземних солдат.

Так Французька армія все ще має близько 9000 осіб у своєму Іноземному легіоні. Цей підрозділ має майже 200-річну історію і раніше нараховував до 40 000 осіб. Бійці Французького іноземного легіону, серед яких немало й українців, є найдосвідченішими в Європі військовими з досвідом бойових дій у найгарячіших точках світу. Легіон офіційно входить до складу Сухопутних сил Франції й унікальний тим, що відкритий для іноземців, готових служити у Збройних силах Франції. Підрозділ був провідним учасником у всіх вирішальних мілітарних моментах історії Франції. Французький іноземний

легіон створив 9 березня 1831 р. король Луї Філіпп I на базі кількох полків-попередників. Після Другої світової війни 60–80 % легіонерів були німцями, а в 2006 р. німці становили лише 2 % особового складу. Тепер близько 1/3 легіонерів становлять східні європейці, 1/4 – латиноамериканці, 1/5 – питомі французи, які отримали нову особистість (ім'я, документи, громадянство) і тепер вважають себе як канадці, бельгійці, люксембуржці або монегаски.

Легіон складається з танкових, піхотних, саперних підрозділів та командування. Це сім полків (зокрема, відомий 2-й парашутно-десантний, до складу якого входить підрозділ спецпризначення GCP, скомплектований лише добровольцями – офіцерами й унтер-офіцерами), одна напівбригада й один спеціальний загін.

Протягом перших кількох років служби легіонери вважаються іноземними громадянами, але мають право на французьке громадянство через три роки. Після 15 років служби в Іноземному легіоні вони отримують одноразову матеріальну допомогу та довічну пенсію, навіть якщо переїдуть за кордон. Кандидати, які бажають приєднатися до Французького іноземного легіону, проходять сувору перевірку та численні тести, включно з характеристикою особистості.

З 1999 р. згідно з прийнятим французьким Сенатом законом легіонер, який отримав поранення в ході бойових дій, має право отримати французьке громадянство незалежно від терміну служби.

У наші дні Легіон використовують здебільшого для запобігання воєнним діям у межах місій під егідою ООН або НАТО (наприклад, Боснія, Косово, Афганістан), у миротворчих операціях, для евакуації людей з районів ведення воєнних дій, надання гуманітарної допомоги, відновлення інфраструктури (наприклад, у Лівані і після цунамі 2004 р. в Південно-Східній Азії). Водночас Легіон готовий до проведення спецоперацій (боїв у джунглях, у нічних умовах, проти терористів і для звільнення заручників).

За даними різних медіа, проросійські сили під час нинішньої російсько-української війни активно вербували до бойових дій проти України колишніх бійців легіону. Зокрема, став відомим факт участі в боях громадянина Бразилії Р. Лусваргі.

Після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну Легіон дозволив українцям, які там служили, поїхати захищати Україну в повному бойовому екіпіруванні.

У Британській армії найвідомішим і найбоєздатнішим підрозділом, створеним з іноземців, вважається гуркхська бригада. У 2019 р. Міністерство оборони Великобританії сформувало 3-й батальйон королівських гуркхських стрільців. Формування цього підрозділу, що складається з гуркхів, стало першим етапом у виконанні плану від 2015 р., у рамках якого буде створено до п'яти спеціалізованих піхотних батальйонів. Ці бойові одиниці створені для передачі досвіду і навчання спеціальної підготовки, а також для дій у різних куточках світу. Упродовж більш ніж 200 років гуркхи були невід'ємною

частиною британських збройних сил і демонстрували виняткові військові якості і бойовий дух, з 100 %-ою мірою проходження через базову підготовку.

Гуркхи є одним з місцевих народів, що населяють Непал. Завдяки відвазі цього невеликого етносу Непал так і не став повністю протекторатом Сполученого Королівства. Бойові якості непальських бійців настільки справили враження на англійців, що в 1815 р. вони розпочали набір добровольців у спеціальні підрозділи. Гуркхи брали участь майже у всіх війнах, які вела Великобританія. Гуркхів збираються активно задіяти в корпусі швидкого реагування НАТО. Розширення королівського гуркхського стрілецького полку дасть змогу непальським солдатам отримати більше можливостей для кар'єрного зростання, включаючи підвищення по службі і підвищення шансів на повноцінну 24-річну кар'єру в армії.

Конкурс підрозділ величезний – до сотні чоловік на місце. Відбір бійців ведеться в гірських районах Непалу. Одним з найпомітніших символів бійців-гуркхів є знаменитий клинок кукрі, з яким непальці ніколи не розлучаються. Проте, незважаючи на активну участь гуркхів у бойових діях, вони тривалий час були знижені в правах у порівнянні зі звичайними офіцерами і рядовими британської армії.

Для гуркхів питання зрівнювання грошового забезпечення та компенсацій, а надалі – пенсій і пільг, з військовослужбовцями-британцями, представлення права на проживання в Сполученому Королівстві, можливість заняття у бригаді офіцерських посад і т.д. починає вирішуватися лише з 2000-х років. Відбувається це в умовах посиленого тиску правозахисників і руху гуркхських ветеранів.

Зокрема, до 2007 р. їх пенсія становила лише третину від суми, що виплачується англійцям. А отримувати громадянство Сполученого Королівства люди, які проливають за нього кров, стали тільки в 2006 р. Підрозділи гуркхів існують також у ряді колишніх британських колоній і протекторатів насамперед в Індії, Брунеї, Сінгапурі – в останньому вони становлять 13 % від поліцейських сил і є одним із стовпів безпеки країни, охороняючи вищих посадових осіб і виконуючи антитерористичні функції. На початку 2000-х років бригада гуркхів постійно скорочувалася, її чисельність була зменшена до 2500 чоловік і йшли чутки про повну відмову від підрозділу.

Однак в останні роки британська армія намагається відновити свій бойовий потенціал. І збільшення числа непальських стрільців – одна з ознак ситуації, що змінилася.

З 2000 р. чисельність іноземців у Збройних силах Великобританії значно збільшилася. І потік добровольців із країн Співдружності, тобто з колишніх колоній Британської імперії, не закінчується дотепер. З початком військової операції в Афганістані та вторгненням до Іраку кількість корінних жителів Великобританії, які бажають служити у збройних силах, різко впала. Тож генерали вирішили поповнити армійські ряди за рахунок новобранців із країн

Співдружності. Міністерство оборони сформувало команди рекрутів, які служили на островах Фіджі та Ямаїці, в ЮАР і Гані.

У 2018 р. Міністерство оборони Великої Британії повідомило про плани скасування заборони на службу в армії для громадян країн британської Співдружності. У королівські частини будуть брати, крім непальських гуркхів, також австралійців, індусів, канадців та інших добровольців. Раніше громадяни країн Співдружності могли потрапити в королівську армію, тільки проживши в Британії не менше п'яти років. Однак Лондон зіткнувся з нестачею бажаючих захищати країну серед корінного населення Островів, так що довелося це обмеження зняти. Всього планується набрати додатково 1350 рекрутів з-за кордону.

Якщо в 1998 р. армія Великобританії налічувала всього 205 іноземців, то вже у 2008 р. їх кількість перевищила за 6 тис., а якщо взяти до розрахунку спеціальну бригаду з 3 тис. гуркхів, то іноземців в армії вже 9 % – майже кожен десятий солдат.

Керівництво Збройних сил Іспанії також зараз особливо стурбоване тим, що іспанська молодь все частіше відмовляється служити в армії, а серед новобранців нерідкі випадки втеч із частин через нестатутні відносини. У зв'язку з цим керівництво країни розглядає питання про допуск в іспанську армію іноземних громадян, платою яким буде отримання іспанського громадянства. Міністерство оборони Іспанії запропонувало набирати в збройні сили на службу тих, хто живе за контрактом в Іспанії, іспаномовних іммігрантів з Латинської Америки. Планувалося збільшити їхню частку в особовому складі з 4 до 8 %. Набирати на службу будуть осіб у віці 19–24 років, причому іспанська мова для них обов'язково повинна бути рідною. Іммігранти-контрактники прийматимуть особливу форму присяги та даватимуть згоду на участь в операціях за межами Іспанії. Після закінчення служби їм нададуть іспанське громадянство, а перебування в армії зарахується в трудовий стаж. Служити іммігранти будуть в Легіоні (колишній Іноземний легіон), дислокованому в іспанських анклавах у Марокко – в Сеуті і Мелільї. Крім того, передбачається направити їх у наземні частини морської піхоти і на обслуговування баз ВПС. Проте в жодному підрозділі іммігрантів не повинно бути більше 30 %, а в деяких – більше 10 %.

У 1506 р. Папою Юлієм II з уродженців кантону Урі була сформована швейцарська гвардія Ватикану – одне з найстаріших з нині існуючих військових формувань. Сьогодні гвардія – одна з візитівок Ватикану. Цей підрозділ створений не лише для урочистих церемоній. Гвардійці охороняють входи до Ватикану, покоїв Папи Юлія II та державного секретаря, здійснюють контроль доступу до міста-держави, ведуть розвідку, видають довідкову інформацію прочанам. При громадських виходах Папи Юлія II вони забезпечують його особисту охорону, перебуваючи завжди поряд. Гвардія є сучасним військовим формуванням з відповідною підготовкою та оснащенням, як і в сучасній армії Швейцарії. Нині у гвардії 110 солдатів. Тридцять з них

озброєні середньовічними алебардами, ще 15 – це оркестр із барабанщиків і флейтистів. Усі – громадяни Швейцарії. На час служби їм також надають громадянство Ватикану. Середня місячна платня – 1360 євро, термін служби – від двох до 25 років. Кандидатів оглядають тричі на рік у Швейцарії. На службу беруть тільки неодружених чоловіків віком 19–30 років, зростом не менше 174 см, без бороди, вусів і довгого волосся. Обов'язкова вимога – католицьке віросповідання. Окрім стрийової підготовки, вояки вивчають італійську мову. Разом з німецькою вона – офіційна в підрозділі. Бійці повинні впізнавати державних осіб, а ще краще – всіх жителів Ватикану. Їх понад 500. Гвардієць має мати середню освіту та пройти обов'язкову службу в армії. Гвардійцям заборонено носити вуса, бороду та довге волосся. Одружуватися вони можуть лише за спеціальним дозволом, після трьох років служби і лише з католичками.

Багато іноземців ішли служити в армію США в рамках спеціальної програми рекрутингу Military Accessions Vital to the National Interest (MAVNI), що пропонувала іммігрантам легальний і досить швидкий шлях до громадянства США. Президент Д. Буш своїм указом затвердив її для солдатів-іммігрантів у 2002 р. у спробі розширити армію. Через сім років програма MAVNI запрацювала офіційно. Це програма найму на військову службу в військових силах США для іноземців без Грін Карти та громадянства США. Програма реалізувалась Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки. Вона була розроблена для іноземців, легально перебуваючих на території США і законних постійних мешканців США з військовими навичками. Найму підлягали також медичні працівники та носії мов потрібних військовим силам США на момент військових дій. Наприклад, носії мов пушту і фарсі були зараховані у зв'язку з війною в Афганістані. Рядові військовослужбовці, завербовані за цією програмою, мали право отримати громадянство США після завершення базової військової підготовки. Ця програма стала об'єктом критики консерваторів, коли президент Б. Обама додав до списку відповідних призовників молодих іммігрантів, які в'їхали до США незаконно. У відповідь збройні сили запровадили додаткові перевірки безпеки для відсіву неблагонадійних новобранців.

Адміністрація Д. Трампа додала ще більше перешкод, які призвели до формування черги на опрацювання заявок у Міністерстві оборони США.

У пресслужбі Пентагону повідомили, що «переважна більшість» кандидатів на участь у програмі MAVNI родом з Азії та Африки. Це зумовлено також тим, що вони мають мовні навички, необхідні американським військовим. Станом на квітень 2018 р., приблизно 1,1 тис. новобранців-іммігрантів очікували на початок базової підготовки після проведення перевірок безпеки.

З 2009 р. понад 10 тис. осіб, які не є громадянами США, скористалися MAVNI. Програму було закрито в 2017 р.

Влада Німеччини з 2018 р. також вивчає можливість залучати іноземців для проходження служби в німецькій армії. Секретар партії Християнсько-

Демократичного союзу (2018–2021 рр.) А. Крамп-Карренбауер пропонувала для кращої інтеграції біженців і прохачів притулку приймати їх на військову службу, що також допоможе вирішити проблему дефіциту кадрів в армії. Генеральний інспектор Бундесверу, генерал Е. Цорн заявив, що уряд ФРН вивчає можливість рекрутувати громадян країн Євросоюзу для виконання окремих завдань. Мова йшла, зокрема, про лікарів або ІТ-фахівців. При цьому уряд Німеччини проконсультувався з партнерами по ЄС, однак більшість країн, особливо східноєвропейських, «відреагували стримано». Зокрема, у Болгарії висловили побоювання у зв'язку з можливим витоком фахівців.

Уповноважений бундестагу у справах військовослужбовців (2015–2020 рр.) Х.-П. Бартельс висловив думку, що рекрутування громадян країн ЄС у Бундесвер «не стане чимось особливим», оскільки зараз у німецькій армії служать «багато солдатів з іноземними корінням і подвійним громадянством». Відомо, що в Німеччині живе 530 тис. громадян держав Євросоюзу у віці від 18 до 30 років, частина з них може бути зацікавлена в службі в армії. Згідно з планами Міністерства оборони, до 2025 р. чисельність армії повинна збільшитися до 203 тис. осіб. У першу чергу новий персонал потрібно в підрозділ з кібербезпеки і для здійснення проєктів у рамках Європейського оборонного союзу.

Допускає можливість служби іноземців у війську і, скажімо, законодавство РФ. Так у РФ іноземців підкуповують швидким отриманням російського громадянства у випадку, якщо вони підуть у російську армію, яка воює проти України. Відповідний закон, що дозволяє іноземцям служити у війську, діє з 1998 р. Згідно з указом В. Путіна, відтепер іноземним громадянам дозволяється служити офіцерами в російській армії за контрактом. Раніше іноземці в лавах росармії могли бути лише солдатами та сержантами. За словами українського політолога В. Тарана, таке рішення очільника РФ пов'язано з втратою більшої частини армії, з якою Кремль починав повномасштабну війну проти України. За словами політолога, Кремль пішов на цей крок також, щоб легалізувати у лавах своєї армії військових із Сирії, Ірану та Північної Кореї. Водночас директор Українського інституту майбутнього В. Денисенко вважає, що новий указ В. Путіна навряд чи призведе до масового залучення громадян інших країн до лав російської армії.

Щодо українського досвіду, то право на залучення до лав ЗСУ представники інших країн дістали у 2015 р. 27 лютого 2022 р. у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України Президент України, Верховний Головнокомандувач Збройних сил України В. Зеленський оголосив про створення Інтернаціонального легіону територіальної оборони України.

Також іноземні громадяни входять до складу загальних підрозділів ЗСУ.

Генеральний штаб ЗСУ заявляв, що всі іноземні громадяни та особи без громадянства, які беруть участь у бойових діях на території України у складі ЗСУ, прийняті у добровільному порядку на військову службу за контрактом

згідно з Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 1992 р.

За цим нормативно-правовим актом іноземці обіймають лише посади рядового, сержантського та старшинського складу. Ці особи мають бути раніше не судимими громадянами, мають підходити за віком, бути придатними до військової служби за станом здоров'я, мають пройти професійно-психологічний відбір та мати достатній рівень фізичної підготовки.

Для прийняття на військову службу іноземці та особи без громадянства звертаються до Територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем їхнього проживання.

Процедура прийняття на службу визначена Указом Президента України № 248/2016 від 10 червня 2016 р.

Важливою умовою є перебування іноземця на території України на законних підставах.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» на території України мають підстави перебувати ті, хто бере участь у захисті нашої країни від російського агресора, надає інструкторську (стрілецьку, тактичну, медичну, радіотехнічну, вибухотехнічну та ін.) допомогу підрозділам ЗСУ, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України.

Ця категорія іноземців має право подавати документи на оформлення посвідки на тимчасове проживання в Україні. Порядок її отримання визначив Кабінет Міністрів України своєю Постановою від 25 квітня 2018 р. № 322.

З іноземцем, який добровільно вступає на військову службу, укладається контракт – письмова угода між ним і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України.

Вимагаючи від добровольців з інших країн дотримання Конституції України та законів України, сумлінного виконання обов'язків військової служби, Україна надає їм широкі гарантії, чітко прописані в контракті:

- додержання його особистих прав і свобод та прав членів його сім'ї, включаючи надання пільг, гарантій і компенсацій, установлених законами та іншими нормативно-правовими актами України;

- призначення його на військові посади відповідно до здобутої освіти та військово-облікової спеціальності, присвоєння військових звань, просування по службі з урахуванням ділових і моральних якостей;

- навчання у військових навчальних підрозділах, навчальних частинах (центрах), відповідних підрозділах з підготовки (перепідготовки), підвищення кваліфікації військовослужбовців з урахуванням вимог щодо рівня військової підготовки для призначення на визначені штатні посади рядового, сержантського (старшинського) складу;

- надання йому права на охорону здоров'я та права на отримання медичної допомоги у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України;

- встановлену тривалість службового часу, крім періоду військових навчань, походів кораблів, бойових стрільб, бойового чергування, несення служби у добовому наряді;

- вільне пересування територією України у вихідні, святкові та неробочі дні, крім періоду військових навчань, походів кораблів, бойових стрільб, бойового чергування, несення служби в добовому наряді;

- надання відпочинку за виконання службових обов'язків у вихідні, святкові і неробочі дні;

- належне матеріальне забезпечення під час проходження військової служби;

- харчування за встановленими нормами військовослужбовців рядового складу, сержантського та старшинського складу під час військових навчань, походів кораблів, бойових стрільб, бойового чергування, несення служби в добовому наряді;

- виплату підйомної допомоги на нього та кожного члена його сім'ї, який переїжджає разом з ним на нове місце проходження військової служби за умови реєстрації;

- виплату грошового забезпечення з урахуванням надбавок за вислугу років, відповідну кваліфікацію, спортивні і почесні звання та інших надбавок, доплат, винагород, премій;

- інші соціальні виплати йому та членам його сім'ї, визначені законами та іншими нормативно-правовими актами.

Крім того, Указом Президента України від 1 серпня 2022 р. № 545/2022 внесено зміни до положення про службу іноземців та осіб без громадянства у лавах ЗСУ. Відповідно до нього іноземці, які служать у ЗСУ, відтоді мають можливість продовжувати контракт на термін до 10 років, їм надають щорічну основну відпустку зі збереженням грошового, матеріального забезпечення, грошову допомогу на оздоровлення в розмірі місячного утримання.

За міжнародним гуманітарним правом іноземці у складі ЗСУ – комбатанти. Як пояснило Міністерство закордонних справ України, всі іноземні громадяни та особи без громадянства, які беруть участь у бойових діях на території України у складі ЗСУ, є військовослужбовцями ЗСУ на яких, згідно з положеннями Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 р. і Додаткових протоколів до них 1977 р., поширюється правовий статус комбатантів. Цей статус, серед іншого, наділяє таких осіб правом на поведження з ними, як з військовополоненими у разі потрапляння в руки ворога.

Женевські конвенції 1949 р. забороняють будь-які незаконні акти, зокрема насилля, залякування чи бездіяльність щодо військовополонених та

зобов'язують до гуманного поводження з військовослужбовцями, які перебувають у полоні.

Недотримання відповідних визнаних норм міжнародного гуманітарного права є серйозним порушенням Конвенції.

В Інтернаціональному легіоні ЗСУ, за словами речника Легіону Д. Магру, Україну захищають представники 55 країн світу. Найбільше легіонерів – американці та британці. На другому місці в Легіоні представників Польщі та Канади, зокрема канадців з українським корінням. У ЗСУ служать також представники країн Балтії і Північних країн, включаючи Фінляндію.

Д. Магру наголосив, що Інтернаціональний легіон перебуває у складі ЗСУ, тому всі витрати на проживання, зарплати бійців, зброю та амуніцію фінансуються українською армією. Водночас Легіон має додаткові надходження від приватних донорів, які витрачаються виключно на обладнання для бійців, яке потрібне на полі бою, але не має фінансування через державні канали України.

Усі легіонери отримують таку саму зарплату, як і інші військовослужбовці ЗСУ, і тому за міжнародним правом не можуть вважатися найманцями (найманці мають отримувати більше грошей, ніж військові регулярної армії).

Як зазначив співробітник Данського національного дослідницького центру міжнародних судів Копенгагенського університету Г. Богуш, головний привілей комбатантів – їх не можна покарати лише за участь у бойових діях. Якщо вони порушують закони та звичаї війни, а також інші норми міжнародного права, їх можуть судити за конкретні воєнні злочини.

Проте МЗС та Міноборони РФ заявляють, що в Україну для участі в бойових діях прибувають «іноземні найманці». Вони, за версією російських чиновників, не є комбатантами і «найкраще, що на них чекає у разі захоплення живими, – це судовий процес і максимальні терміни ув'язнення».

Багато іноземців за час повномасштабної війни з РФ побували в гарячих точках – під Києвом, Харковом, у Лисичанську та Маріуполі. Це часто люди з бойовим досвідом і бажанням продовжувати військову кар'єру. Коли була загроза захоплення Северодонецька, саме підрозділи Міжнародного іноземного легіону були перекинуті туди для вуличних боїв. Кістяк Легіону – люди з досвідом участі в бойових діях, колишні військовослужбовці, тобто професіонали.

Воєнний експерт Д. Снегирьов зауважує, що росіяни використовують факт присутності іноземців у ЗСУ для проведення інформаційно-психологічних операцій ще з 2014 р. Спочатку поширювалася інформація, що у полку «Азов» воюють іноземні найманці, представники ультраправих партій і організацій. Сам полк, за версією російських пропагандистів, перетворився на осередок неонацистів у ЗСУ. Наразі російські пропагандисти продовжують розвивати цю тему.

Ще більше маніпулятивних повідомлень з боку РФ звучить, якщо хтось з іноземців потрапляє у полон. Торік улітку так званий «верховний суд» окупаційної влади на тимчасово окупованих територіях Донецької області засудив до смертної кари (розстрілу) трьох іноземців, що у складі ЗСУ відбивали агресію РФ: британців Е. Асліна і Ш. Піннера, марокканця С. Брагіма. 21 вересня їх та ще сімох іноземців-захисників України за посередництва Саудівської Аравії було звільнено.

РФ, зазначає Д. Снегирьов, намагається триматися на дистанції, покладаючи юридичну відповідальність на квазіутворення «ЛДНР» щодо винесення так званих вироків їх «судами». Це спроба вивести квазіутворення «ЛДНР» на міжнародну арену як суб'єкт міжнародного права. За допомогою «судових процесів» РФ намагається тиснути на уряди США, Великої Британії в разі можливих переговорів. І вони чудово розуміють, що створюють так звану «дипломатичну вилку». Якщо уряди США та Великої Британії відмовляються від переговорів, то просуватиметься риторика, що ці країни відмовилися від своїх громадян. Якщо вступають у переговори, то це виглядатиме як визнання факту існування цих квазіутворень. При цьому на іноземців, що є військовослужбовцями ЗСУ, поширюється правовий статус комбатантів. І РФ має виконувати свої міжнародні зобов'язання щодо поводження з усіма особами, захопленими під час бойових дій у лавах ЗСУ, як з військовополоненими. Про це заявляють як ГШ ЗСУ, так і речники іноземних держав, громадяни яких воюють на боці України у цій війні.

Тож підсумовуючи, можна зазначити, що прийнятий законопроект (реєстр. № 8098) усуває неточності щодо прав іноземців та осіб без громадянства, які проходять службу у Збройних силах України, іноземцями та особами без громадянства, які проходять (бажають проходити) службу в інших, утворених відповідно до законів України, військових формуваннях. Крім того, відтепер буде усунуто можливі суперечності щодо правовідносин шляхом внесення змін до положень Закону України «Про імміграцію» та до Прикінцевих та Перехідних положень Закону України «Про Національну гвардію України». Тому прийняття законопроекту дасть змогу забезпечити правову визначеність та рівні можливості і права іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу в усіх українських військових формуваннях, утворених відповідно до законів України *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал Верховної Ради України* (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/232065.html>); <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1493581>; https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/232083.html); вебсайт «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/uk/news/publication/259069-rada-ustranila-zakonodatelnye-prepyatstviya-dlya-sluzhby-inostrantsev-v-natsgvardii-i-drugikh-voennykh-formirovaniyakh>); вебсайт «Слово і діло» (

prohodzhennya-vijskovoyi-sluzhby-inozemtsyamy); Національна суспільна телерадіокомпанія України (<https://suspilne.media/357680-parlament-viznaciv-poradok-prohodzenna-vijskovoii-sluzhbi-inozemcami-so-zminilos/>); <https://suspilne.media/249656-u-lavah-zsu-ukrainu-zahisaut-bijci-z-55-krain-svitu-recnik-internacionalnogo-legionu/>); вебсайт NV.ua (<https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/verhovna-rada-rozshirila-prava-inozemnih-dobrovolciv-v-ukrajini-podrobici-50297160.html>); телеканал НТА (<https://www.nta.ua/shho-take-francuzkyj-inozemnyj-legion-yakuj-dopomagatyme-ukrayini-v-borotbi-z-okupantamy/>); вебсайт The Village Україна (<https://www.the-village.com.ua/village/city/war/334173-frantsuzkiy-legioner-yaki-sluzhit-v-zsu>); вебсайт Kerchtt (<https://kerchtt.ru/uk/legion-ubiic-pravda-o-francuzskom-inostrannom-legione/>); вебсайт ТСН.ua (<https://tsn.ua/politika/u-polku-interbanderivciv-pribulo-ukrayinci-z-francuzkogo-inozemnogo-legionu-zmozhut-poyihati-do-ukrayini-v-povniy-boyoviy-ekipirovci-1991485.html>); вебсайт «Молодий вчений» (<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/8/17.pdf>); вебсайт Weaponews.com (<https://www.weaponews.com/uk/news/34181-britan-ya-nabira-noviy-batal-yon-legendarnih-str-l-c-v-gurkh-v.html>); Калагін Ю. А. К17 Військова служба за контрактом (соціальний вимір): монографія / Ю. А. Калагін; за наук. ред. проф. Е. А. Афоніна. – Х.: ХУПС, 2008. – 278 с. – (Сер.: «Відкрита дослідницька концепція»; Вип. 7) (https://shron1.chtyvo.org.ua/Afonin_Eduard/Viiskova_sluzhba_za_kontraktom_so_tsiialnyi_vymir.pdf?PHPSESSID=95npovgd8hckgqn7iiji1if180); вебсайт UA.NEWS (<https://ua.news/ua/world/velyka-brytaniya-bude-braty-v-armiyu-inozemtsiv-cherez-brak-bazhayuchyh>); вебсайт Gazeta.ua (https://gazeta.ua/articles/history-journal/_svejcarski-gvardijci-povinni-znati-v-oblichchya-vsih-zhitelev-vatikanu/671222); вебсайт «24 Канал» (https://24tv.ua/gvardiya-papi-rimskogo-forma-zarplata-novini-ukrayini-i-svitu_n1634746); вебсайт InternationalWealth.info (<https://internationalwealth.info/residence-permit-abroad/how-to-get-us-citizenship-business-immigration-army-or/>); вебсайт «Голос Америки» (<https://www.golosameriki.com/a/mavni-discharge-program-pentagon/4471730.html>); інформаційне агентство «Оборонно-промисловий кур'єр» (<http://surl.li/eqhwb>); вебсайт BBC Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian/institutional-38144387>); вебсайт DailyLviv.com (<https://dailylviv.com/news/polityka/u-rosiyi-inozemtsyam-proponuyut-nabuttya-hromadyanstva-za-vstup-do-armiyi-rf-henshtab-zsu-107052>); вебсайт «Укрінформ» (https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1856474-konstitutsiya-dozvolyae__inozemtsyam_slugiti_v_ukraiinskiy_armi__timchuk_2_065963.html); Міжнародне французьке радіо RFI (<http://surl.li/eqhvi>); інформаційне агентство АрміяInform (<https://armyinform.com.ua/2023/01/10/inozemczi-u-skladi-zsu-kogo-berut-ta-shho-garantuyut/>);

voyuyut-u-lavah-zsu-poshyryuyetsya-pravovyj-status-kombatantiv/); вебсайм BBC Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-62191991>); вебсайм UAINFO (<https://uainfo.org/blognews/1658738326-mizhnarodniy-legion-zsu-na-donbasi-chomu-inozemni-brantsi.html>)).